

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

(Voorzieningen met betrekking tot de structuur der naamloze en besloten vennootschap)

BIJLAGE BIJ DE MEMORIE VAN ANTWOORD

Nr. 11

Nota van de commissie vennootschapsrecht inzake het voorstel tot instelling van een aandeelhouderscommissie bij open naamloze vennootschappen met een ondernemingsraad

1. Bij schrijven van 15 juli 1970 heeft de Minister van Justitie aan de commissie gevraagd haar oordeel te geven over het voorstel van de Vereniging Effectenbescherming tot instelling van een aandeelhouderscommissie bij open naamloze vennootschappen met een verplichte ondernemingsraad.

Dit voorstel is vervat in een nota van de Vereniging van 22 mei 1970, welke nota aan de minister is aangeboden. De commissie heeft zich over dit voorstel beraden. Zij heeft de Vereniging gelegenheid gegeven haar denkbeelden hierover mondeling toe te lichten, van welke gelegenheid de Vereniging gebruik heeft gemaakt. De commissie is tot de conclusie gekomen dat het voorstel niet ware over te nemen en dit op de hierna volgende gronden.

2. Het voorstel van de Vereniging Effectenbescherming vindt zijn grond in het advies van de Sociaal-Economische Raad van 19 september 1969 inzake de herziening van het ondernemingsrecht. Omtrent de wijze waarop de voorstellen in dit advies wettelijk gestalte zou kunnen worden gegeven, heeft de commissie de minister gerapporteerd. Een op het rapport van de commissie geïnspireerd wetsontwerp tot structuurwijziging van de grote N.V. is bij de Staten-Generaal ingediend. Het voorstel van de vereniging houdt in, dat voor de grote vennootschap niet zou worden volstaan met de in het bedoelde wetsontwerp vervatte structuurwijziging, doch dat voorts een nieuw orgaan – de aandeelhouderscommissie – voor de grote N.V. wettelijk zal worden voorgeschreven. Aan dit nieuwe orgaan zouden volgens de vereniging belangrijke bevoegdheden moeten worden toegekend. Het orgaan zou de algemene vergadering moeten adviseren, het zou gekend moeten worden in de opstelling van de jaarstukken, de algemene gang van zaken en de fundamentele beslissingen zouden met het orgaan moeten worden besproken, het orgaan zou de algemene vergadering bijeen moeten kunnen roepen en de algemene vergadering moeten kunnen leiden voor onderling beraad. Aan het voorstel van de vereniging ligt ten grondslag de gedachte, dat het wenselijk is ook in de grote N.V. de algemene vergadering werkelijke zeggensmacht te geven en dat een organisatie van aandeelhouders hiervoor bevorderlijk is.

3. Voorop moge de commissie stellen, dat de *werkelijke* zeggensmacht van de algemene vergadering door het aanhangige wetsvoorstel tot structuurwijziging in de feitelijke verhoudingen niet in betekende mate wordt verminderd.

De belangrijkste punten waarop *formele* zeggensmacht aan de algemene vergadering wordt ontnomen of verminderd, zijn de volgende:

a. De benoeming en het ontslag van commissarissen

Bij de grote N.V. is reeds thans in feite de benoeming van commissarissen in handen van het zittende college. Bij de meeste grote vennootschappen is aan de prioriteit – die in vele gevallen in handen is van het zittende college – het recht van bindende voordracht gegeven. Deze bindende voordracht is bij

de grote vennootschap door het absentisme van aandeelhouders niet te doorbreken. De ontslagbevoegdheid van commissarissen wordt in feite niet uitgeoefend; veelvuldig komt het ook voor, dat deze bevoegdheid niet kan worden uitgeoefend omdat voor de besluitvorming een meerderheid wordt voorgeschreven die in de praktijk van de verhoudingen niet bereikbaar is. Het structuurontwerp vergroot op dit punt veeleer de invloed die de algemene vergadering kan uitoefenen dan dat zij deze verkleint. Het recht van bindende voordracht kan niet meer aan de prioriteit worden gegeven. De aandeelhoudersvergadering kan bezwaar maken tegen de benoeming van een voorgestelde commissaris. Commissarissen kunnen niet meer voor onbepaalde tijd worden benoemd.

b. De benoeming en ontslag van de bestuurders

In de grote vennootschappen is de algemene vergadering niet het geschikte orgaan voor benoeming en ontslag van de directie. De algemene vergadering is onvoldoende in staat zich een verantwoord oordeel te vormen over de capaciteiten en de kwaliteiten van personen die met de leiding van de vennootschap worden belast. In de huidige situatie zijn benoeming en ontslag van bestuurders besluiten die weliswaar formeel door de algemene vergadering worden genomen, doch waarbij de algemene vergadering zich steeds – en terecht – laat leiden door de voorstellen van de raad van commissarissen. Het komt in de praktijk bij de grote vennootschappen niet voor en het zou ook voor een raad van commissarissen moeilijk aanvaardbaar zijn, dat personen tot directeur zouden worden benoemd of als zodanig zouden worden ontslagen in afwijking van het voorstel van de raad van commissarissen. Bij de meeste grote vennootschappen is voorts voor de benoeming van een directeur de voorziening getroffen, dat de raad van commissarissen of de prioriteit het recht van bindende voordracht heeft.

c. De vaststelling van de jaarstukken

Volgens het structuurontwerp stelt de algemene vergadering de jaarstukken niet vast, doch wel zijn de jaarstukken aan de goedkeuring van de algemene vergadering onderworpen. Het verschil tussen de vaststelling zoals deze aan de algemene vergadering is opgedragen en de goedkeuring is van geen praktisch belang. Het komt niet voor, dat een algemene vergadering de jaarstukken in afwijking van de opstelling door het bestuur van de vennootschap vaststelt. Het niet goedkeuren van de jaarstukken door de algemene vergadering brengt mede, dat het bestuur van de vennootschap gewijzigde jaarstukken aan de algemene vergadering moet voorleggen, die de instemming van de algemene vergadering kunnen verkrijgen.

De conclusie van deze analyse mag zijn, dat de vermindering van de formele zeggenschap van de algemene vergadering op zichzelf geen aanleiding geeft om nieuwe organen in de vennootschap te introduceren. De werkelijk effectieve macht van de algemene vergadering wordt in het wetsontwerp niet fundamenteel aangetast. Het wetsontwerp brengt géén belangrijke verandering in de *feitelijke* functionering van de algemene vergadering.

4. In de nota van de vereniging wordt gesteld, dat het wetsontwerp geen recht zou doen aan gelijkwaardigheid van kapitaal en arbeid. Terecht wordt elders in de nota gesteld, dat een gelijkwaardigheid van kapitaal en arbeid in absolute zin niet juist is. In het wetsontwerp wordt ook niet beoogd in het algemeen gelijkheid in positie van kapitaal en arbeid te bereiken.

Aan de algemene vergadering van de vennootschap verblijven een aantal ultimatieve bevoegdheden, terwijl géén ultimatieve bevoegdheden aan de arbeid – aan de ondernemingsraad – zijn toegekend.

Statutenwijziging en ontbinding van de vennootschap zijn onderwerpen waarover de algemene vergadering beslist. Omtrent de kapitaalstructuur van de vennootschap heeft de ondernemingsraad géén zeggenschap; voor zover de statuten

geen afwijkende regeling inhouden, heeft de algemene vergadering te dezen volledige zeggenschap. De goedkeuring van de jaarstukken is opgedragen aan de algemene vergadering; een goedkeuringseis van de ondernemingsraad is niet gesteld. De aanwijzing van de accountant berust bij de algemene vergadering. De winstverdeling wordt beheerst door statutaire bepalingen, waarover de algemene vergadering zeggenschap heeft. De typische vennootschappelijke zaken zijn voorbehouden aan de algemene vergadering. Van een gelijkberechtigtheid van kapitaal en arbeid in de zin van een gelijke rechtspositie is in het wetsontwerp geen sprake.

De zeggenschap van de algemene vergadering betreft voor een belangrijk deel andere onderwerpen dan die van de ondernemingsraad. De commissie is van oordeel, dat dit onderscheid in positie geheel terecht is gemaakt.

De conclusie moge zijn, dat het voorstel van de vereniging niet een deugdelijke grondslag kan vinden in het geponeerde beginsel van gelijkberechtigtheid van kapitaal en arbeid.

5. Als motivering voor een wettelijk verplichte aandeelhouderscommissie zou kunnen worden gesteld, dat zulk een commissie het goed functioneren en een goede taakvervulling van de algemene vergadering kan bevorderen.

De uitgebreide bevoegdheden die de vereniging aan de commissie wil opdragen, passen echter niet bij deze motivering. In het voorstel van de vereniging zou de aandeelhouderscommissie worden tot een pseudo raad van commissarissen. Gesteld wordt dat de commissie zou moeten bestaan uit leden van voldoende formaat die tenminste vier maal per jaar met het bestuur en de raad van commissarissen overleg plegen omtrent de algemene gang van zaken en de fundamentele beslissingen. De commissie van aandeelhouders zou aldus worden een vennootschapsorgaan, dat een taak heeft vergelijkbaar met die van de raad van commissarissen, zij het dan geen beslissingsbevoegdheid aan de commissie zou worden gegeven.

Deze gedachte is in strijd met de conceptie van het wetsontwerp.

De opzet van het wetsontwerp is, dat de raad van commissarissen effectief toezicht houdt op het bestuur van de vennootschap, dat de raad dit doet als zelfstandig, deskundig college dat niet als representant van het kapitaal wordt beschouwd, dat de raad het vertrouwen heeft zowel van aandeelhouders als van werknemers. Het ontwerp geeft waarborgen, dat de raad het vertrouwen kan hebben van de algemene vergadering. In dit verband moge vooreerst worden gereleveerd dat wordt uitgegaan van de bestaande raden van commissarissen. Dat deze raden, ondanks de zeer geringe invloed die de algemene vergadering in feite op hun samenstelling heeft, niet in het algemeen het vertrouwen zouden hebben van aandeelhouders, wordt door de vereniging niet geponeerd. Bij de vervulling van vacatures zal voorts – meer dan tot dusver – rekening worden gehouden met verlangens die in de kringen van aandeelhouders leven.

Bij de opzet van een raad van commissarissen die een zelfstandig en deskundig toezicht uitoefent en die het vertrouwen heeft van de algemene vergadering en van de ondernemingsraad, past niet een commissie van aandeelhouders die een pseudo raad van commissarissen is.

Een aandeelhouderscommissie als de vereniging voorstelt betekent voorts een niet onaanzienlijke verzwaring van de besluitvorming in de N.V. over alles wat als belangrijke aangelegenheid kan worden aangemerkt. De aandeelhouderscommissie moet over deze besluitvorming worden gehoord.

6. Een zeer belangrijk bezwaar tegen de aandeelhouderscommissie in de trant als de vereniging voorstelt, is voorts dat deze voorziening niet past in de visie van het ontwerp op de raad van commissarissen. Van de gedachte van een aandeelhouderscommissie kan de suggestie uitgaan dat de raad van commissarissen zou gaan bestaan uit twee categorieën van commissarissen, uit kapitaal-commissarissen en uit werknemers- of arbeidscommissarissen. Het wetsontwerp beoogt juist deze ontwikkeling te voorkomen. De raad van commissarissen moet een onafhankelijk, zelfstandig en deskundig college zijn.

Leden van de raad moeten de problematiek waarvoor de vennootschap gesteld wordt niet benaderen vanuit het oogpunt van een bepaalde kring van belanghebbenden. Het is zeer wenselijk, dat de leden van de raad het vertrouwen hebben van de algemene vergadering en van de ondernemingsraad, niet omdat de leden representanten zijn van kapitaalbelangen of van werknemersbelangen, doch omdat de leden bereid en in staat zijn een bezonnen, weloverwogen oordeel te geven over de vraagstukken die aan hen worden voorgelegd.

7. Er zijn gevallen denkbaar, dat een aandeelhouderscommissie nuttige diensten kan bewijzen. In het bijzonder kan dit het geval zijn, indien er ernstige moeilijkheden in de vennootschap bestaan of indien er een conflict is tussen de algemene vergadering en het bestuur van de vennootschap. Een aandeelhouderscommissie kan in bepaalde gevallen een commissie van goede diensten zijn. Tot instelling van een aandeelhouderscommissie zonder wettelijke bevoegdheden kan de algemene vergadering overgaan. Een daarop gerichte wettelijke voorziening is niet nodig. De algemene vergadering heeft alle bevoegdheden, die niet door wet of statuten aan andere organen van de vennootschap zijn opgedragen. Met de instelling van een aandeelhouderscommissie die omtrent een bepaald onderwerp voorlichting geeft aan de algemene vergadering, treedt de algemene vergadering niet buiten de sfeer van haar bevoegdheid.

8. De aandeelhoudersvergadering kan ook zónder wettelijke voorziening een commissie uit haar midden benoemen om aanbevelingen voor de benoeming van commissarissen voor te bereiden en om de algemene vergadering te adviseren over de door de raad van commissarissen voorgedragen kandidaten. Of de instelling van een dergelijke commissie gewenst is, zal de algemene vergadering zelf dienen uit te maken. In dit verband moge erop worden gewezen, dat de algemene vergadering geen aanbeveling behoeft te doen; het is een haar gegeven bevoegdheid waarvan zij ook geen gebruik kan maken. Het vijfde lid van artikel 52*h* spreekt van kunnen en niet van moeten. Hetzelfde geldt voor het bestuur en de ondernemingsraad. De algemene vergadering zou, in het vertrouwen dat de zittende raad van commissarissen als kiescollege goed functioneert, er de voorkeur aan kunnen geven de voordracht van de raad van commissarissen af te wachten.

Een aandeelhouderscommissie voor aanbeveling en beoordeling van voordrachten kan redelijke zin hebben. Dit is echter een commissie met een geheel andere taak en van een geheel andere allure dan die de vereniging voorstelt. Voor de instelling van een dergelijke commissie is een wettelijke voorziening niet nodig. De aandeelhoudersvergadering kan hiertoe overgaan indien zij dit wenselijk acht. Aan de prudentie van de algemene vergadering kan worden overgelaten of zij zulk een commissie wenst in te stellen.

9. Een aandeelhouderscommissie kan slechts als representatief door de aandeelhouders worden beschouwd, indien de commissie is aangewezen door een vergadering waarin een relatief groot aantal aandeelhouders tegenwoordig is. Zolang zich geen ernstige moeilijkheden in of rondom de vennootschap voordoen, wordt de aandeelhoudersvergadering van de grote vennootschappen slecht bezocht. Naast enige beroepsma-

tige bezoekers plegen in de algemene vergadering van de grote vennootschappen slechts enkele aandeelhouders aanwezig te zijn, die toevallig tijd en gelegenheid hebben kunnen vinden de vergadering bij te wonen. De normale algemene vergadering van de grote vennootschap is een bijeenkomst van enige personen die – voor zover zij niet een bestuursfunctie in de vennootschap hebben – slechts een klein gedeelte van het kapitaal vertegenwoordigen.

Samenstelling van een representatieve aandeelhouderscommissie is mogelijk, indien er ernstige moeilijkheden zijn. De vergadering zal dan – behalve wellicht in de zeer grote vennootschappen – druk worden bezocht. Bij ernstige moeilijkheden kan het ook zinvol zijn een aandeelhouderscommissie in te stellen, zoals ook in het verleden herhaaldelijk is geschied.

10. Aan het ontwerp omtrent de structuurwijziging ligt niet ten grondslag de gedachte dat de huidige raden van commissarissen in het algemeen niet goed zouden functioneren. De raden van commissarissen van de grote vennootschappen zijn in feite reeds niet de vertegenwoordigers van het kapitaal. Het ontwerp beoogt te bevorderen, dat ook het personeel van de vennootschap de raad van commissarissen niet ervaart als vertegenwoordiger van het kapitaal, doch als een college dat zich richt op de belangen van de vennootschap en de onderneming.

De door het ontwerp beoogde structuurwijziging geeft op zichzelf geen aanleiding om thans een nieuw orgaan voor de vennootschap – de commissie van aandeelhouders – te creëren. Instelling van zulk een orgaan zou nieuwe complicaties scheppen en zou de ontwikkeling in andere banen kunnen leiden dan het ontwerp beoogt.

11. Eén lid kon zich met het afwijzende standpunt als voren uiteengezet niet verenigen. Hij acht de instelling van een aandeelhouderscommissie bevorderlijk voor de uitoefening der rechten die het advies van de S.E.R. en het daarop gebaseerde wetsontwerp tot structuurwijziging van de grote N.V. nog aan de aandeelhouders overlaat, en zelfs in bepaalde gevallen zeer gewenst voor de praktische uitvoering van de in dat wetsontwerp voorziene gang van zaken.

Zijns inziens zou de wet de benoeming van een aandeelhouderscommissie mogelijk moeten maken die in ieder geval tot taak zou moeten hebben de aandeelhoudersvergadering te vertegenwoordigen bij het overleg met de raad van commissarissen over de benoeming van commissarissen als voorzien in artikel 52*h* (in het voorlaatste lid van welk artikel trouwens reeds gesproken wordt van door de algemene vergadering aangewezen vertegenwoordigers) en over het ontslag van bestuurders als bedoeld in artikel 52*l*. Andere taken zouden bij de statuten der N.V. aan de aandeelhouderscommissie kunnen worden opgedragen. De wet zou die taken moeten opsommen, waarbij echter vooral om praktische redenen niet alle taken, in het voorstel van de Vereniging Effectenbescherming aan de aandeelhouderscommissie toebedacht, in die opsomming zouden moeten worden begrepen.

Dit lid deelt de opvatting der commissie dat het te betreuren zou zijn als de raad van commissarissen (nieuwe stijl) zich zou ontwikkelen tot een orgaan, paritair bestaande uit kapitaal-commissarissen en werknemers-commissarissen.